

Haridus- ja Teadusministeerium

hm@hm.ee

merilin.vipper@hm.ee

01.10.2025 nr 4/170

Pöördumine seoses põhikooli korduseksamite kaotamise ja põhikooli lõpetamise tingimuste leevendamisega

Eesti Kaubandus-Tööstuskoda (edaspidi: Kaubanduskoda) pöördub Haridus- ja Teadusministeeriumi poole seoses haridus- ja teadusministri määruse „Tasemetööde ning põhikooli ja gümnaasiumi lõpueksamite ettevalmistamise ja läbiviimise ning eksamitööde koostamise, hindamise ja säilitamise tingimused ja kord ning tasemetööde, ühtsete põhikooli lõpueksamite ja riigieksamite tulemuste analüüsimise tingimused ja kord“ muutmise eelnõuga (edaspidi: Eelnõu 1), millega muu hulgas kaotatakse põhikooli lõpueksami korduseksam, kui lõpueksami tulemus on alla 50 protsendi eksami maksimaalsest tulemusest, ning Vabariigi Valitsuse määruse „Vabariigi Valitsuse määruste muutmine“ eelnõuga (edaspidi: Eelnõu 2), millega muu hulgas nähakse ette täiendav alus põhikooli lõpetamiseks õppekava kõiki õpitulemusi omandamata.

Järgnevalt esitame oma seisukohad eelnevalt nimetatud eelnõude kohta.

1. Korduseksami kaotamine

Kehtiva määruse „Tasemetööde ning põhikooli ja gümnaasiumi lõpueksamite ettevalmistamise ja läbiviimise ning eksamitööde koostamise, hindamise ja säilitamise tingimused ja kord ning tasemetööde, ühtsete põhikooli lõpueksamite ja riigieksamite tulemuste analüüsimise tingimused ja kord“ § 17 lõigete 1 ja 6 kohaselt sooritab põhikoolilõpetaja, kelle põhikooli lõpueksami või koolieksami tulemus on alla 50 protsendi eksami maksimaalsest tulemusest, korduseksami koolieksamina.

Eelnõu 1 punktide 4 ja 5 kohaselt sooritab koolieksami põhikoolilõpetaja, kelle lõpu- või koolieksami tulemus on alla 1 protsendi eksami maksimaalsest tulemusest. Seega edaspidi ei saa korduseksamit teha õpilane, kelle eksami tulemus on alla 50 protsendi eksami maksimaalsest tulemusest, kuid üle 1 protsendi. Seletuskirja (lk 4) kohaselt on selle muudatuse peamine eesmärk vähendada põhikoolide eksamite korraldamise koormust ja suurendada põhikoolilõpetaja eksamitulemuste usaldusväärsust järgmisse haridusastmesse sisseastumiseks.

Hetkel jääb meile ebaselgeks probleemi olemus ja selle suurus. Kahjuks ei selgu ka seletuskirjast, kui palju tehakse täna korduseksameid põhjusel, et eksami tulemus on alla 50 protsendi ja milline on viimaste aastate trend selles osas.

Meie hinnangul on täna peamine probleem see, et teatud hulk põhikoolilõpetajatest ei suuda omandada kõiki õpitulemusi. Seega lahendus peab keskendumale sellele, kuidas vähendada nende õpilaste arvu, kes sooritavad eksami mitterahuldavalt. Korduseksamite kaotamine ei aita seda probleemi lahendada, pigem on mõju vastupidine.

Kui probleemiks on see, et põhikooli korduseksamite tulemused ei taga usaldusväärsust, siis tuleb otsida muid lahendusi, kuidas usaldusväärsust suurendada. Ühe lahendusena võiks kaaluda näiteks ideed, et ühtse põhikooli lõpueksami korduseksam on ühtne ehk üleriigiliselt ühesugune, mitte kooli poolt koostatud. See tagab, et korduseksami raskustase on ühesugune ja tulemused võrreldavad.

Leiame, et eelnõuga plaanitavate muudatuste põhjendused ei ole nii kaalukad, et õigustaksid korduseksamite kaotamist. Esimene prioriteet peab olema see, et põhikoolilõpetaja omandab põhikooli õppekava kõik õpitulemused. Ja kui selleks on vaja koolidel viia läbi korduseksam, siis tuleb seda teha. Vastasel korral väheneb põhikoolilõpetaja motivatsioon eksamiks valmistuda ja see vähemalt rahuldavalt sooritada. Plaanitavad muudatused ei aita põhikoolilõpetajatel paremini omandada õppekava ega tõsta tervikuna hariduse kvaliteeti.

Kaubanduskoja ettepanekud:

- Me ei pea mõistlikuks korduseksami sooritamise kohustuse kaotamist olukorras, kus põhikoolilõpetaja lõpueksami või koolieksami tulemus on alla 50 protsendi eksami maksimaalsest tulemusest. Kui eksam on sooritatud mitterahuldavalt, siis peab koolilõpetajal olema ka edaspidi võimalus korduseksamit teha. Seega teeme ettepaneku säilitada tänane olukord põhikooli korduseksamite osas.
- Kui ministeerium soovib kaaluda korduseksamite kaotamist plaanitud kujul, siis tuleb esmalt kaardistada probleemi suurus ehk kui palju sooritatakse iga-aastaselt korduseksameid ning millised positiivsed ja negatiivsed mõjud sellega kaasnevad. Samuti tuleb analüüsida, milliseid lahendusi on tänastele probleemidele (miks jääb õppekava rahuldavalt omandamata) ning mis on nende lahenduste positiivsed ja negatiivsed mõjud. Seejärel on võimalik otsustada, milline on ühiskonna vaates kõige mõistlikum lahendus. Hetkel puudub meie teada selline analüüs. Juhul kui see on olemas, siis palume see esitada.
- Korduseksamite kaotamise asemel tuleb keskenduda sellele, kuidas vähendada nende õpilaste arvu, kelle eksami tulemus on alla 50 protsendi eksami maksimaalsest tulemusest. Meie hinnangul näitab õpitulemuste saavutamata jätmise, et õppetöös on olnud sügavaid puuduseid ning keskenduda tuleks nende juurpõhjuste tuvastamisele ja lahendamisele eelkõige selles kooliastmes, kus need on tekkinud ja mitte lükata seda edasi.

2. Põhikooli lõpetamine kõiki õpitulemusi omandamata

Eelnõu 2 § 1 punkt 3 sätestab, et põhikooli lõpetanuks võib õppekava kõiki õpitulemusi omandamata õppenõukogu otsusega pidada ning põhikooli lõputunnistuse anda õpilasele, kellel on lõpueksam või lõpueksamid sooritatud tulemusele alla 50 protsendi maksimaalsest tulemusest. Punkti 4 kohaselt võib põhikooli lõpetanuks pidada õppekava kõiki õpitulemusi omandamata õpilase või piiratud teovõimega õpilase seadusliku esindaja kirjaliku avalduse alusel ja õppenõukogu otsusega ning põhikooli lõputunnistuse anda õpilasele, kellel on kuni kahes õppeaines „nõrk“ või „puudulik“ viimane aastahinne või kuni kahes õppeaines „nõrk“ või „puudulik“ viimane aastahinne ja lõpueksam või lõpueksamid sooritatud tulemusele alla 50 protsendi maksimaalsest tulemusest.

Kaubanduskoda ei pea mõistlikuks leevendada põhikooli lõpetamise tingimusi. Oleme jätkuvalt seisukohal, et põhikooli õpilane peab ettenähtud oskused ja teadmised omandama põhikoolis. Kui nende oskuste ja teadmiste omandamine lükata edasi gümnaasiumisse või kutseõppeasutusse, siis see lükkab probleemi põhikoolist lihtsalt edasi järgmisse õppeastmesse, kuid ei lahenda seda.

Kui põhikooli on võimalik lõpetada selliselt, et lõpueksamid on sooritatud tulemusele alla 50 protsendi maksimaalsest tulemusest, siis see avaldab meie hinnangul negatiivset mõju õpimotivatsioonile ja põhihariduse kvaliteedile. Näiteks võib see muudatus avaldada negatiivset mõju noorte reaalinete alaste teadmiste tasemele. Eksami sooritamine vähemalt 50 protsendile on paljude noorte jaoks oluliseks motivaatoriks vähemalt põhikooli viimasel aastal ennast enam kokku võtta ja hea tulemuse nimel pingutada. Seega leiame, et põhikooli lõpetamiseks vajaliku pingutuse määr sõltub otseselt põhikooli lõpetamise tingimustest. Tingimuste leevendamise korral väheneb põhikoolilõpetaja stiimul pingutada paremate tulemuste saavutamise nimel. Seetõttu ei tohi anda õpilastele signaali, et põhikooli lõpetamiseks piisab ka sellest, kui eksami tulemused on üle 1 protsendi maksimaalsest tulemusest.

Lisaks juhime tähelepanu, et Eelnõu 2 seletuskirjas puudub teave selle kohta, kui suur on ministriumiproгноosi kohaselt nende põhikoolilõpetajate arv, kes lõpetavad põhikooli kõiki õpitulemusi omandamata ja lähevad edasi õppima gümnaasiumisse või kutseõppeasutusse. Samuti jääb ebaselgeks, millistesse õppekohtadesse nad õppima lähevad, arvestades, et juba täna on osades piirkondades gümnaasiumisse tahtjaid rohkem kui õppekohti.

Eelnõu 2 § 2 punkt 2 näeb ette, et gümnaasium peab osutama täiendavat tuge teadmiste ja oskuste omandamiseks õpilastele, kes lõpetasid põhikooli õppekava kõiki õpitulemusi omandamata. See on vajalik, aga see peab toimuma juba põhikoolis, et õpilane omandaks põhikooli õppekava. Kui osa põhikooli õppekavast jätta gümnaasiumisse või kutseõppeasutusse, siis see muudab õppimise veelgi keerulisemaks ning suurendab meie hinnangul riski, et õpilasel tekivad uues koolis koheselt raskused. Viimane omakord mõjutab reaalelus ka teisi õpilasi ning kogu klassi õppetööd. Seetõttu peame oluliseks, et enne gümnaasiumit või kutseõppeasutusse õppima asumist, oleksid õpilasel omandatud põhikooli õppekava kõik õpitulemused.

Kaubanduskoja küsimused ja ettepanek:

- Kui suur on ministeeriumi prognoosi kohaselt nende põhikoolilõpetajate arv, kes lõpetavad põhikooli kõiki õpitulemusi omandamata ja lähevad edasi õppima gümnaasiumisse või kutseõppeasutusse? Kas selliste õpilaste jaoks on piisavalt õppekohti? Kas gümnaasiumid ja kutseõppeasutused on valmis loodetavat õpituge pakkuma viisil, mis ei kahjusta õppetöö kvaliteeti kogu klassis?
- Teeme ettepaneku jätta eelnõust välja sätted, mis lubavad põhikooli lõpetada, kui lõpueksam või lõpueksamid on sooritatud tulemusele alla 50 protsendi maksimaalsest tulemusest.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Mait Palts

Eesti Kaubandus-Tööstuskoja peadirektor

Marko Udras

marko.udras@koda.ee 6040070